

Olle Melin
Författarevägen 9
371 63 LYCKEBY
0455/23964
omelin@telia.com

2008-07-01

Länsstyrelsen i Blekinge

371 86 KARLSKRONA

Rädda befästningar!

I september 2003 beslutade regeringen att byggnadsminneförklara fyra anläggningar på Aspö och en på Tjurkö.

Anläggningarna är:

Ellenabbsfortet på Aspö från 1904

Batteri Jutudden på Aspö från 1940

Kustspaningsradarstation Aspö (Gruvan) från 1953-54

Batteri Ellenabben (ibland kallat Nya Ellenabben) från 1971 samt

Batteri Stenbrottet på Tjurkö från år 1900.

Sedan beslutet togs har endast det hänt, att Försvarsmakten återlämnat Gruvan och Nya Ellenabben till Fortifikationsverket och att beslut tagits att vid Nya Ellenabben avveckla två av pjäserna och mätstationen på Bollö. Kvar vid denna anläggning finns i dag Eldledningsplats vid Aspö skola, 1.pjäs vid Ellenabbsfortet och lasermätstation vid Hytterna. Ellenabbsfortet, Jutudden och Stenbrottet är sedan lång tid återlämnade till Fortifikationsverket.

Jag och många med mig trodde då självklart, att de byggnadsminnesförklarade anläggningarna skulle överföras till Statens fastighetsverk, om inte omgående, så i alla fall inom en kort tid efter beslutet.

Ingenting har emellertid hänt i frågan och till min och mångas förvåning kan vi nu konstatera att Aspöanläggningarna ifrågasätts och skall utredas vidare och att Stenbrottet på Tjurkö är till salu.

Ellenabbsfortet är visserligen ett fort i förfall, men representerar ändå byggnadskonsten kring sekelskiftet 1900. Det byggdes som ett resultat av 1899 års befästningskommission och utgjorde en av grundpelarna i det år 1902 uppsatta kustartilleriet. Det har tjänat försvaret under två världskrig.

Batteri Jutudden byggdes 1940 som ett lätt batteri (57 mm) och hade till uppgift att tillsammans med två batterier på Kungsholmen försvara den minering, som låg utlagd i huvudinloppet till Karlskrona. De tre bunkrarna för pjäserna och kommandoplatsen är typiska

byggnadsverk för tiden kring Andra världskriget och kommandoplatsen är byggd på en gammal syftstation från 1891. Batteriet var i tjänst under Andra världskriget och var med i krigsorganisationen till slutet av 1960-talet och representerar sålunda även perioden Kalla kriget.

Kustspaningsradarstation Gruvan var byggd både som radarstation och stabsplats för del av kustartilleribrigad. Den utgick ur organisationen 1992, men är idag sparad helt intakt och går att köra som spaningsradar. Den ingick periodvis i försvarets incidentberedskap och representerar på så sätt verkligen Kalla kriget. Idag är tre motsvarande stationer fortsatt i drift och vad jag vet, kommer ingen av dessa tre att bevaras.

Batteri Ellenabben från 1971 är ett av sammanlagt 30 batterier av denna typ (7,5 cm batteri m/1957), som byggdes i landet åren 1960-1975. De byggdes i tre olika serier, där Ellenabben representerar serie 3. Idag finns i landet två batterier från serie 1 bevarade, Havstaudd utanför Härnösand i Fastighetsverkets ägo och Femöreshuvud utanför Oxelösund i Oxelösunds kommuns ägo. Ellenabben var det sista verksamma batteriet i försvaret av Karlskrona örlogshamn och en typisk representant för det Kalla kriget.

Ett påpekande i sammanhanget kan vara, att Fastighetsverket tagit över anläggningar i Stockholms skärgård på Arholma och Landsort, anläggningar som först i samband med övertagandet blev byggnadsminnesförklarade. Båda dessa anläggningar är för en besökande betydligt svårare att nå än anläggningarna på Aspö. Jag kan inte frigöra mig från tanken om Stockholmsfixering även i ärenden av denna art.

På Aspö finns förutom nu uppräknade anläggningar ett antal kvarvarande anläggningar från de båda världskrigen samt Kalla kriget. (Bollösund, Aspöberg, Hytterna, Bäckastrand, teodolitmättorn, skyddsrum och ett antal bunkrar motsvarande Skånes Per-Albinlinje). Till detta kommer Drottningkärs kastell och museum för rörligt kustartilleri på Aspöberg, vilket tillsammans kan ge en komplett bild av kustförsvaret och kustartilleriet.

Jag ska också ägna mig något åt en annan anläggning i Karlskrona skärgård, som verkligen är värd att bevara. Det gäller minstationen på Östra Hästholmen (Killeberget), som hade till uppgift att hantera den minering, som täckte inloppet till Gåsefjärden. Strax utanför denna station grundstötte U 137 i oktober 1981. Enligt uppgift är stationen idag till salu. Vad jag kunnat utröna är, att stationen ligger på arrenderad mark.

I dag finns hittills endast en minstation i landet bevarad, Grimskär utanför Kalmar, om man undantar en i linjerna på Kungsholmen inbyggd station.

Minstationen på Östra Hästholmen representerar förutom minsystemen även de system för ubåtsjakt, som i stor omfattning installerades på 1980-talet och som nu är på väg ut. Stationen är ännu komplett, vad gäller utrustning. Kopplingen till U 137 skulle förmodligen avsevärt höja intresset som besöksmål.

Idag finns som arv efter gamla KA 2 dels en museiförening, som driver museet på Aspö samt en minklubb, som mer än gärna skulle driva anläggningen på Östra Hästholmen. Här finns också ett stort intresse från samhällsföreningen på Hästholmen att bevara stationen.

Kontakt kommer att tas med Karlskrona kommun om anläggningen på Östra Hästholmen med en förhoppning om samma hjälp med Östra Hästholmen som samhällsföreningarna på Tjurkö och Sturkö fått genom bevarandet av där belägna infanteriskansar.

För övrigt kan jag inte annat än beklaga det faktum, att Västra Hästholmen inte blivit byggnadsminnesförklarad. Den anläggningen är unik i sin konstruktion och representerar en period om 175 år av svenskt kustförsvar och svenskt kustartilleri. Tyvärr är anläggningen idag så nedgången, att den förmodligen är förlorad.

Jag vill med denna skrivelse framföra en önskan, att Länsstyrelsen i Blekinge på lämpligt sätt agerar och utövar påtryckning, så att åtminstone anläggningarna på Aspö fullföljs enligt syftet med byggnadsminnesförklaringen år 2003.

Beträffande Östra Hästholmen har jag en förhoppning om ett agerande från Karlskrona kommun och kanske kan Länsstyrelsen även där utöva påtryckning.

Med vänlig hälsning

Olle Melin

Kopia till Karlskrona kommun